

sekcje wiemy, iż wszędzie przeciwko niej mówią.

23. A postanowiwszy mu dzień, przyszedł do niego do gospody niemało, którym z oświadczeniem wykładał królestwo Boże, namawiając ich do tych rzeczy, które są o Jezusie, z zakonu Mojżeszowego i z proroków, od poranku aż do wieczora.

24. Tedy niektórzy uwierzyli temu, co mówił, a niektórzy nie uwierzyli.

25. A będąc niezgodnymi między sobą, rozeszli się, gdy Paweł rzekł to jedno słowo: Iż dobrze Duch Święty powiedział przez Izajasza proroka, do ójców naszych,

26. Mówiąc: Idź do tego ludu, a mów: Słuchem * słuchoać będziecie, ale nie zrozumiecie, a widząc widzieć będziecie, ale nie ujrzycie; * Izaj. 63. Ezech. 12.2 * Mat. 13.14. Mark. 4.12. Luk. 8.10. Jan. 12.40. Rzym. 11.8.

List Ś. Pawła Apostoła do Rzymian.

ROZDZIAŁ I.

I. Paweł i powołanie swoje Apostolskie, i chęć Ewangelizacji, którą wiarę była sławna, oświadczywszy 1—14.

1. Ewangeliję i sprawiedliwość Bożą 15—17. III. a zatem gniew jego przeciwko niepożądającym opowiadającym 18—26. IV. Złoci tch wylicza 27—32.

Paweł, sługa Jezusa Chrystusa, powołany Apostołem, odłączony ku * opowiadał Ewangeliję Bożą; * Dnia. 13.2. Gal. 1.15.

2. Którą przedtem obiecał * przez proroki swoje w Pismach świętych, * Zak. 1.70. Jan. 1.46.

3. O Synu swoim, który się narodził z nasienia Dawidowego * według ciała; * Mat. 1.1. R. 20.30.

4. A pokazał się Synem * Bożym młodziem, według Ducha poświęcenia, przez zmartwychwstanie, to jest, o Jezusie Chrystusie, Panu naszym.

5. Przez którego wzięliśmy * łaskę i urząd apostołski ku posłuszeństwu wiary między wszystkimi narody, dla imienia Jego; * Mat. 28.19. R. 1.5. Dnia. 13.30.

6. Między którymi jesteście i wy powołani od Jezusa Chrystusa.

7. Wszystkim, którzyście w Rzymie, umiłowani Bożym, powołanym świętym, łaska niech będzie wam i pokój od Boga, Ojca naszego, i od Pana Jezusa Chrystusa.

8. Najprzód tedy * dziękuję Bogu mojemu przez Jezusa Chrystusa za was

27. Albowiem zgrubiła serce Indu tego, a ciężko uszyma słyszeli i zamrużyli oczy swe, aby snad oczyma nie widzieli, a uszyna nie słyszeli, i sercem nie rozumieli, i nie nawrócili się, a udrowiłbym je.

28. Niechże wam tedy wiadomo będzie, iż poganom postane jest to zbawienie Boże, a oni słuchoać będą.

29. A gdy to on rzekł, odeszli Żydowie, mając między sobą wielki spór.

VII. 30. I mieszkał Paweł przez całe dwa lata w najmniejszej gospodzie swojej, i przyjmował wszystkich, którzy przychodzili do niego;

31. Kazał o królestwie Bożem, i uczył tych rzeczy, które są o Panu Jezusie Chrystusie, ze wszystkich bezpieczeństwem, bez przeszkody.

wszystkich, iż wiara wasza słynie po wszystkich święcie.

9. Świadkiem mi: bowiem jest on Bóg, któremu służę w duchu moim w Ewangelii Syna Jego, iż bez przesłanki ku wzmańkę o was czynię,

10. Zawsze w modlitwach * moich prosząc, iżby mi się wady kiedykolwiek droga zdarzyła za wolą Bożą, przyjąć do was.

11. Albowiem pragnę was * widzieć, abym wam mógł udzielić jakiego daru duchownego ku utwierdzeniu waszemu; i waszę i moje. * Rzym. 1.10. R. 1.10.

12. To jest, abyśmy się u * was zobowiązali uczeszyli przez społeczną wiarę i waszę i moje.

13. A nie chcę, abyście wy wiedzieć nie mieli, bracia i żem często zamyslał przyjsz do was; (ale nie był dotąd zawieszony) abym miał jaki pożytek i między wami, jako i między inżynymi pogani.

14. I Grekom, i grubym narodom, i mądrym i głupim jestem * dłużnikiem.

II. 15. Tak, iż ile ze mnie jest, gotowym jest i wam, którzyście w Rzymie, Ewangeliję opowiadać.

16. Albowiem nie wstydzę się za Ewangeliję * Chrystusową, ponieważ jest

moca i Bożą ku zbawieniu każdemu wierzącemu, żydowi najprzód, potem i Grecezy nowi. * Ps. 40.10. Mat. 23.38. 2 Tym. 1.10. 1 Kor. 1.24. R. 1.15.2. 2 Kor. 2.15. Zyd. 4.12. 1 Tym. 1.12.

17. Bo sprawiedliwość Boża * w niej była objawiona z wiary w wiarę, jako napisano: Że sprawiedliwy z wiary żyć będzie. * Rzym. 3.21. Filip. 3.9. Abak. 2.4. Jan. 4.36. Gal. 3.11. Zyd. 10.38.

III. 18. Bo gniew Boży objawia się z nieba przeciwko wszelakiej niepożądłości i niesprawiedliwości tych ludzi, którzy zatrzymują prawdę Bożą w niesprawiedliwość.

19. Przeto iż co może * być wiadomym o Bogu, jest w nich jawno, gdyż im Bóg objawił.

20. Bo rzeczy jego niewidzialne od stworzenia świata, przez rzeczy używane widzialne * bywają, to jest, ona wieczna jego moc i Bóstwo, na to, aby oni byli bez wymówki.

21. Przeto iż poznawszy Boga, nie chwaliłi jako Boga, ani mu dziękowali, ówsem znikczemnieli w myślach swoich, i zadomki się * bezrozumne serce ich.

22. Mieniać się być mądrymi, zgłupiali;

23. I odmienili * chwałę nieskazitelnego Boga, w podobienstwo obrazu stworzonego człowieka i ptaków i czworonogich zwierząt i płazów.

24. A przetoż podał je Bóg poażądliwosciom serc ich ku nieczystości, aby byli ciała swoje między sobą,

25. Jako te, którzy odmienili prawdę Bożą w kłamstwo, i chwaliłi stworzenie, i służyli mu raczej niż Stworzycielowi, który jest * błogosławiony na wieki. Amen.

26. Dlatego podał je Bóg w niemności sromotne, gdyż i niewiasty ich odmienily używanie przyrodzone w ono, które jest * przeciwko przyrodzeniu.

IV. 27. Także i mężczyzny opuścili używanie przyrodzone, używając niewiasty, zapaliłi się w swęj poażądliwosci jedni

ku drugim, mężczyzna z mężczyzną, hanbę * płodzącą a nagrodę należącą błędowi swęmu na się biorąc.

28. A jako się im nie * upodobalo mieć w znajomości Boga, tak też Bóg je podał * w umysł opaczny, aby czynili, nie przystoi;

29. Napętnieni będąc wszelakiej nieprawości, wszetcetstwa, przewrotności, łakomstwa, złości, pekni zazdrości, morderstwa, sporu, zdrady, złych obyczajów;

30. Zausznicy, obmówcy, Boga nie nawiązcy potwarczy, pyszni, chlubi, wynalasszy złych rzeczy, rodzicom nie postuszni,

31. Bezrozumni, przymierza nie trzymający, bez przyrodzonej miłości, nieprzejmiani i niemilosierzni;

32. Którzy poznawszy prawo Boże, iż ci, co takowe rzeczy czynią, godni są śmierci, nie tylko sami je czynią, ale też przestawają z tymi, co je czynią.

ROZDZIAŁ II.

I. Wszystkich przed sad Boży powoławszy 1—11. II. Poganom wymówkę 12. III. Niewiadomości oddając 14—16. IV. Złoty zakonem Bożym pisany 17—22. V. Którym są oni chlubni, przeciwko 23—26. VI. Złoty zakonem Bożym pisany 27—29.

Przetoż jesteście bez wymówki, o czło-wieczel który * osądzasz; bo w czém drugiego * osądzasz, samego siebie osądzasz, ponieważ toż czynisz, który drugiego osądzasz.

2. Lecz wiemy, iż sad Boży jest według prawdy przeciwko tym, którzy takowe rzeczy czynią.

3. Czy mniemasz, o człowiecze! iż ty osądzasz tych, co takowe rzeczy czynią, a sam je czynisz, że ty ujdziesz sadu Bożego?

4. Czy bogactwy dobrośliwosci jego, i cierpliwości, i nieskwapliwosci pogardzasz, * nie wiedząc, iż cię dobrodliwość Boża * do pokuty prowadzi?

5. Ale podług zatwardzalosci twojej i serca niepokutującego skarbisz sobie samemu gniew na dzieł * gniewu i objawienia. sprawiedliwego sadu Bożego.

6. Który odda każdemu * podług uczynków jego;

7. Tym, którzy przez wytrwanie w uczynku dobrym szukają sławy i czci i nieskazitelnosci, odda żywot wieczny;

8. A zaś swarliwym i prawdziwie niesprawnym, lecz posłusznym niesprawiedliwosci, odda * zapalczywosci i gniew;

9. Utrapienie i ucisk duszy każdego człowieka, który złość popełnia, żyda najprzód, potem i Greka;

10. A chwałę i cześć i pokój wszelkiemu czyniacemu dobre, Żydowi naj-przód, potem i Grekowi.
 11. Albowiem niemasz względu na osoby u Boga. *2 Moj.10:17. 2 Kor.10:17. 1 Jm.3:4,12.
 12. A którzykolwiek bez zakonu przegrzeszyli, bez zakonu też pognuł; 3 którzykolwiek w zakonie zgrzeszyli, przez zakon sądzeni będą.
 13. (Gdyż nie słuchacie zakonu sprawiedliwym * sa u Boga; ale czyniciele zakonu usprawiedliwieni będą.) * Mat.7:21. Jak.1:22.
 14. Bo ponieważ poganie nie mający zakonu z przyrodzenia czynią, co jest w zakonie, o, zakonu nie mając, sami sobie sa zakonem;
 15. Którzy ukazują skutek zakonu, napisany na sercach swych, z poświadczeniem sumienia ich i myśli wspólnie siebie oskarżających albo też wyznających.
 16. W dzień, gdy sądzić * będzie Bóg skryte rzeczy ludzkie według Ewangeliu mojej przez Jezusa Chrystusa. * Mat.25:31. Jan.5:22. Dnie.10:42. 2 Kor.5:10. 1 Tym.4:1. 1 Piotr.4:5. Objaw.20:12.

ROZDZIAŁ III.

1. Żydom niekajdy z przymiara zemności pozwolowierz zawisała 4-8. III. Żydzi i pogany grzesznikami byc z Pisma swietego dowodzi 9-13. IV. Pożytek zakonu po kazdymy 13-21. V. usprawiedliwienie z wiary 21-26.
 Czémże tedy zacniejszy Żyd? albo co za pożytek obrzeżki?
 2. Wielki z każdej miary. Albowiem to najpierwsza, iż im zwierzona byk wyrok * Bóże. * Rzym.9:4.
 3. Bo cóż na tém, jeśli * niektórzy nie uwierzyli? Aż są i niedowiarstwo ich zniszczy wiarę Bożą? * Zj.4:2. 2 Tym.2:13. 4 Jm.2:23. 11. 1 Tym.4:2.
 4. Nie daj tego Boże i i owszem niech Bóg będzie i prawdziwy, a wszelki człowiek i kłamca, jako napisano: A abyś * był usprawiedliwiony w mo-wach twoich, a żebyś zwyciężył, gdy-bys sądził. * Ps.56:10. Jan.3:33. 1:3. 26. 1 Ps.62:10. Ps.116,11. * Ps.51:6.

5. Jeśli tedy niesprawiedliwość na-sza Bożą sprawiedliwość zaleca, cóż Bóg, który gniew przywozi? (Po ludzku mówię.)
 6. Nie daj tego Boże i Albowiem ja-kożby Bóg * sądził świat? * 1 Jm.1:18,22.
 7. Bo jeśli prawda Boża przez moje kłamstwo obfutowała ku chwale jego, czemuż jeszcze i ja bywam sądony jako grzesznik?
 8. A nie raczej tak mówimy: (jako nas szkalują, i jako niektoś uduwają, żebyśmy mówili.) Bedziemy czynić złe rzeczy, aby przyszy dobrze? Których potępienie jest sprawiedliwe.
 9. Cóż tedy? Mamry nad nie? Żadnym sposobem; gdyżśmy * przed-tém dowiedli, iż Żydowie i * Grekowie, wszyscy sa pod grzechem, * Gal.3:22.

10. Jako napisano: Niemasz spra-wiedliwego * ani jednego;
 11. Niemasz rozumnego, i niemasz kto by szukał Boga.
 12. Wszyscy się * odchylili, wspólnie stali nieuczynnymi, niemasz ktoby czynił dobre, niemasz aż do jednego.
 13. Grobem otworzonym * jest gar-dło ich, jęczkami swemi zdradzali, jak ziemi i pot wargami ich. * Ps.5,10. 1 Ps.140:4.
 14. Których usta napelnione * są przeklamaniami i gorzkosćmi;
 15. Nogi ich prędkie są * ku wy-le-waniu krwi. * Ps.35:7.
 16. Skruszenie z bieda na drogach ich, 17. A drogi pokuju nie poznali;
 18. Niemasz * bojaźni Bożej przed oczyma ich.
 19. A wiemy, iż cokolwiek zakon mówi, tym, którzy są pod zakonem, mó-wi, aby wszelkie usta były zamlone, i aby wszystkie świat podlegał karaniu Bóżemu.
 20. Przeto * z uczynków zakonu nie będzie usprawiedliwione żadne ciało przed oblicznością jego, gdyż przez za-kon jest poznane grzechu.
 21. Lecz teraz bez * zakonu sprawie-dliwość Boża objawiona jest, mająca świadectwo z zakonu i z proroków;
 22. Sprawiedliwość, mówię, Boża przez wiarę Jezusa Chrystusa ku wszyst-kim i na wszystkie wierzące; boć różno-ści niemasz.
 23. Albowiem wszyscy zgrzeszyli, i nie dostaje im chwały Bóżej.
 24. A bywają * usprawiedliwieni dar-mo z łaski jego przez odkupienie, które się stało w Chrystusie Jezusie. * Ebr.2:13. 1:3. 3. 5. 7. 10. 11. 14. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

ROZDZIAŁ IV.

1. Co przedtem powieścił o wierze usprawiedli-wieniu, to teraz powieścił o skutku wiary w tym rozdziale przeczytaną wzmianką czyni 1-25.
 Cóż tedy, zrzeżemy, znalazł Abraham, ojciec nasz. * według cięta? * 1 Jm.5:2.
 2. Bo jeśli Abraham z uczynków jest usprawiedliwiony, ma się czym chlubić, ale nie u Boga.
 3. Albowiem cóż Pismo mówi? Uwierzył Abraham * Bogu, i przyzwy-tano mu to za sprawiedliwość. * 2 Jm.1:6. Gal.3:6. Jak.2:23.
 4. A robiącemu zapłata nie bywa przyzytana podług łaski, ale podług długu;
 5. Nierobiącemu zaś, lecz wierzące-mu w tego, który usprawiedliwia nie-za sprawiedliwość;
 6. Jako i Dawid powiada, że błogo-sławieństwo członka jest, któremu Bóg przyzyta sprawiedliwość bez uczynków, mówiąc:
 7. Błogosławieni, których odpuszczono są * nieprawości, a których zakryto są grzechy;
 8. Błogosławiony mał, któremu Pan grzechu nie przyzyta.
 9. To tedy błogosławieństwo tylko na obrzeżkę psychodzi, czy też na nie-obrzeżkę? Gdyż mówimy, iż wiara Abra-hamowi jest przyzytana za sprawie-dliwość.
 10. Jakaż mu tedy jest przyzytana? Gdy był w obrzeżce, czyli w nieobrzeż-ce? Nie w obrzeżce, ale * w nieobrzeż-ce. * 1 Jm.1:26.
 11. I przyjął znak obrzeżki * za pie-czeń sprawiedliwości onej wiary, która była w nieobrzeżce, na to, aby oj-ciem wszystkich wierzących w nieobrzeż-ce, aby i onym przyzytana była sprawie-dliwość.
 12. I aby był objem obrzeżki, nie tylko tych, którzy są z obrzeżki, ale téż i tych, którzy chodzą stopami wiary

ojca naszego Abrahama, która była w nieobrzezce.

13. Albowiem nie przez zakon się stała obietnica Abrahamowi albo nasieniu jego, aby był *dziedzicem świata, ale przez sprawiedliwość wiary. *1.Moj.15.18.

14. Bo jeśli ci, którzy są z zakonu, dziedzicami są, tedy zniszczała wiara i wniwecz się obowiązała obietnica; *Gal.3.16. albowiem gdzie zakon *niemasz, tam ani przestępstwa. *Rzym.5.20.

16. A przetoż z wiary jest dziedziectwo, aby było z łaski, i żeby była równa obietnica wszystkiemu nasieniu, nie tylko temu, które jest z zakonu, ale i temu, które jest z wiary Abrahamowej, który jest ojcem nas wszystkich;

17. (Jako napisano: Ojcem *wielu narodów wystawiłem cię) przed Bogiem, któremu uwierzył, który ożywia umarłe, i który przywołuje te rzeczy, których niemasz, jakoby były.

18. Który (Abraham) przeciwko nadziei w nadzieję uwierzył, że się stanie ojcem wielu narodów, według tego, co mu powiedziano: Tak będzie *nasienie twoje. *1.Moj.15.5. Zyd.11.12.

19. A nie będąc słabym w wierze, nie patrzył na ciało swoje już obumarłe, mając około stu lat, ani na obumary żywoć Sarę.

20. O obietnicy tedy Bożej nie wątpił z niedowiarstwa; ale się umościł wiarą i dał chwale Bogu,

21. Będąc też tego pewien, że cokolwiek on obiecał, mocen jest i uczynić.

22. A przetoż przyczytano mu to za sprawiedliwość.

23. A nie napisano tego dla niego samego, iż mu to przyczytano,

24. Ale i dla nas, którym ma być przyczytane, którzy wierzyliśmy w tego, który wiarą dał Jezusa, Pana naszego, z martwych;

25. Który wydany jest dla grzechów naszych, a wstał z martwych dla usprawiedliwienia naszego.

ROZDZIAŁ V.

1. Pogańscy uwiedliwieni z wiary w Chrystusa przewodni i - 2. III. Igrasze 8-13. IV. Porzucenie 5-7. Ewangelia i Adamem 14-16. V. Śmierć i żywotem 17-19. VI. Zakonem i łaską 20. 21.

Będąc tedy usprawiedliwieni z wiary,

1. Pokój * mamy z Bogiem przez Pana naszego Jezusa Chrystusa; *1.Tym.2.14. 1.Kor.1.20. 1.2.Tym.1.10. 1.Kor.1.3. 1.Kor.1.20. 1.Kor.1.20.

2. Przez któregośmy też przystępowali wiarą * ku tej łasce, w której stojemy, i chlubimy się nadzieją chwały Bożej. *Jan.6.4. Efez.2.18. 1.3.12. 1.2.Tym.2.13.

3. A nie tylko to, ale się też chlubimy z niekwestów, wiedząc, iż *uiskierpiliśmy sprawuj. *Jak.1.3.3.

4. A cierpliwość doświadczenia, a doświadczenie nadzieję;

II. 5. A nadzieja nie *pohania, przetoż, iż miłość Boża rozlana jest w sercach naszych przez Ducha Świętego, który nam jest dany. *Ez.32.10. Ps.135.1.

6. Albowiem Chrystus, gdyśmy jeszcze byli *młodymi, według czasu umarł za niepobożne. *Eze.2.5. Kolos.2.13.

7. Choć ledwieby kto umarł za usprawiedliwienie; wszakże za dobrego snąbby się kto umrześ ważyć.

III. 8. Lecz zaleca *Bóg miłość swoją ku nam, że gdyśmy jeszcze byli grzesznymi, Chrystus za nas umarł.

9. Daleko tedy więcej teraz usprawiedliwieni będąc krwią jego, zachowami będziemy przestępnym.

10. Bo jeśliże będąc nieprzyjaciłmi, pojednaliśmy z Bogiem przez śmierć Syna jego; daleko więcej będąc pojednani, zachowami będziemy przez żywot jego.

11. A nie tylko to, ale się też chlubimy Bogiem przez Pana naszego Jezusa Chrystusa, przez któregośmy teraz pojednani otrzymali.

12. Przetoż jako przez jednego człowieka *grzech wszedł na świat, a przez grzech śmierć; tak też na wszystkich ludzi śmierć przyszała, ponieważ wszyscy zgzeszyli. *1.Moj.3.6. 1.Kor.15.21.

13. Albowiem aż do zakonu grzech był na świecie; ale grzech nie bywa przyczytany, gdy zakonu niemasz.

IV. 14. Lecz śmierć królowała od Adama aż do Mojżesza i nad tymi, którzy nie grzeszyli, na podobieństwo przestępstwa Adamowego, który jest wzorem onego, który miał przysięść.

15. Ale nie jako upadek, tak i dar z łaski; albowiem jeśli przez upadek jednego wiele ich pomarło, daleko więcej łaska Boża i dar z łaski onego jednego

człowieka Jezusa Chrystusa na wiele ich opływała.

16. A dar nie jest taki, jako to, co przysłał przez jednego, który zgzeszył. Albowiem wina jest z jednego upadku ku potępieniu, ale dar z łaski z wielu upadków ku usprawiedliwieniu.

V. 17. Albowiem jeśli dla jednego upadku *śmierć królowała przez jedno, daleko więcej, którzy obfiość onę łaski i dar sprawiedliwości przyjmują, w żywocie królować będą przez tegoż jednego Jezusa Chrystusa. *1.Kor.15.22.

18. Przetoż tedy jako przez jednego upadek na wszystkich ludzi przyszała wina ku potępieniu; tak też przez jednego usprawiedliwienie na wszystkich ludzi przyszedł dar ku usprawiedliwieniu żywoła.

19. Bo jako przez nieposłuszeństwo jednego człowieka wiele się ich stało grzesznymi; tak przez posłuszeństwo jednego człowieka wiele się ich stało sprawiedliwymi.

VI. 20. A zakon przytępnym nastąpił, aby obfiołwał grzech; lecz gdzie się grzech rozmnożył, tam łaska tym więcej obfiołwała.

21. Aby jako grzech królował ku śmierci, tak też aby łaska królowała przez sprawiedliwość ku żywotowi wiecznemu przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego.

ROZDZIAŁ VI.

1. Usprawiedliwieni w Chrystusie nie mają z grzechami trwać; ale w nowości życia chodzą. II. Grzechy do dawnej bierze od tajemny chrzta 3-11. Ku świętobliwości napomina 12-18. IV. grzechów koniec z powtórkiem posłuszeństwa pokazując 19-25.

Cóż tedy rzechemy? Zostaniemy z grzechu, aby łaska obfiołwała?

2. Nie daj tego Boże! albowiem którzyśmy umarli grzechowi, jakoż jeszcze w nim żyć będziemy?

III. 3. Azaż nie wiecie, iż *którykolwiek ochrzestni jesteśmy w Chrystusa-Jezusa, w śmierć jego ochrzestni jesteśmy. *Gal.3.27. Kolos.2.12. 1.Piotr.3.21.

4. Pogrzebieniśmy tedy z nim przez chrzest w śmierć, aby jako Chrystus wzbudzony jest z martwych przez chwałę ojcowską, tak i my w nowości *żywoła chodzili. *Efez.2.6. Kolos.2.10. 1.Piotr.4.1.2.

5. Bo jeśliżemy z nim *wsczepleni w podobieństwo śmierci jego, tedy też

i w podobieństwo zmartwychwstania i wsczepleni z nim będziemy.

6. To wiedząc, że stary nasz człowiek pospół z nim jest ukrywany, aby ciało grzechu było zniszczone, żebyśmy już więcej nie służyli grzechowi;

7. Bo kto umarł, usprawiedliwiony jest od grzechu. *Jeżeliż tedy z *Chrystusem umarł, wierzymy, iż też z nim żyć będziemy. *2.Tym.2.11.

9. Wiedząc, że Chrystus powstałszy z *martwych, więcej nie umiera, i śmierć mu więcej nie panuje. *Objaw.1.18.

10. Bo iż umarł, grzechowi raz umarł, a iż żyje, żyje Bogu.

11. Tak też i wy rozumieście, żeście wy umarłymi grzechowi, aleście żywymy Bogu w Chrystusie Jezusie, Panu naszym.

III. 12. Niechże tedy nie króluje grzech w śmiertelnym ciełe waszém, żebyście mu posłusznymi byli w pożądliwościach jego.

13. Ani stawiając członków waszych ożem nieposłuszeństwa grzechowi; ale stawiając siebie *samyh Bogu, jako z umarłych żywi, i członki wasze ożem sprawiedliwości Bogu. *Zak.1.24.25. Rzym.12.1. Gal.2.19. Zyd.9.14. 1.Piotr.4.2.

14. Albowiem grzech panować nad wami nie będzie; boście nie pod zakonem, ale pod łaską.

15. Cóż tedy? Będziemy grzeszyli, żeśmy nie pod zakonem, ale pod łaską? Nie daj tego Boże!

16. Azaż nie wiecie, że komu * się stawiać za służy ku posłuszeństwu, tegoście służącami, komuście posłusznymi; bądź grzechowi ku śmierci, bądź posłuszeństwu ku sprawiedliwości?

17. Ale chwala Bogu, że bywszy służącami grzechu, usłużyście z serca sposobu onęj nauki, któreście się poddali.

18. A będąc *uwolnieni od grzechu, staliście się niewolnikami sprawiedliwości. *Jan.5.38. Gal.5.1. 1.Piotr.2.16.

IV. 19. Po ludzku mówię dla młodości ciała waszego. Albowiem jakości stawał członki wasze na służbę nieczystości i nieprawości ku czynieniu nieprawości; tak teraz stawiając członki wasze na służbę sprawiedliwości ku poświęceniu.

20. Bo pókiście byli służącami grzechu, byliście wolnymi od sprawiedliwości;

21. Jakiżście tedy naówczas pożytek mieli onych rzeczy, za które się teraz wstydzacie? Bo koniec onych jest śmierć.
 22. Lecz teraz, będąc uwolnieni od grzechu a zniewoleni Bogu, macie pożytek swój ku poświęceniu, a koniec żywot wieczny.

23. Albowiem zapłała za * grzech jest śmierć; ale dar z łaski Bożej jest żywot wieczny w Chrystusie Jezusie, Panu naszym.
*1. Moj. 2.17. Ezech. 3.18. 1.18. 18. 1.33. 3.1.

ROZDZIAŁ VII.

I. Pókiż, co jest pod zakonem I. II. przykazań, co jest pod zakonem 9-13. III. a żeby nie była przegrana zakonowi 7-13. IV. uczy, iż za nasza wina I. V. zakon stał się nam przyrzeczeniem śmierci 15. 16. VI. który był dany ku żywotowi 17-20. VII. polepszenie duszy i ciała opisuje 21-28.

Ażaż nie wiecie, bracia! (bo powiadamym zakonowi mówię) iż zakon panuje nad człowiekiem, póki żyje?

II. 2. Albowiem niewiasta, która jest za * mężem, póki żyje w małżeństwie, obowiązana mu jest zakoniem; a jeźliby mąż umarł, uwolniona jest od zakonu mężowego.
*1.16. 7.18.

3. Przetóż, tedy, póki mąż żyje, będzie * zwana cudzożonką, jeźliby żonę innego męża została; ale jeźliby mąż jej umarł, wolna jest od zakonu onego, aby nie była cudzożonką, choćby się z innego męża żona stała.
*Mat. 5.32. 1.19. 2.
 4. A tak, bracia moi! i * wyście umarłeni zakonowi przez ciało Chrystusowe, abyście się stali inszego, to jest, tego, który wzbudzony jest z martwych, abyśmy owoc przynosili Bogu.
*2. Kor. 5.15. Gal. 2.19. 1. Tes. 5.10.

5. Albowiem: gdyśmy byli w ciele, namiętności grzechów, które się wzniecały przez zakon, mocy dokazywały w członkach naszych ku przyniesieniu owocu śmierci.

6. Lecz teraz staliśmy się wolni od zakonu, umarłszy temu, w którymśmy byli zatrzymani, abyśmy Bogu służyli w nowości ducha, a nie w starości litery.

III. 7. Cóż tedy rzeczemy? Iż zakon jest grzechem? Nie daj tego Bóże! I owszem * grzechu nie poznał, tylko przez zakon; bo i o pożądliwościach był nie wiedział, by był zakon nie rzekł: Nie będziesz + pożądał.
* Rzym. 5.20. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28.

8. Lecz grzech, włączony przyczyne przez przykazanie, sprawił we mnie wszelką pożądliwość; albowiem bez zakonu grzech jest martwy.

9. I jam żył niekiedy bez zakonu; lecz gdy przyszło przykazanie, grzech ożył, a jam umarł.

10. I znalazło się, że to przykazanie, które mało być ku żywotowi, jest mi ku śmierci.

11. Gdyż grzech, włączony przyczyne przez przykazanie, zwiódł mnie, i przez nie zabił mnie.

12. A tak zakon jest * święty, i przykazanie święte i sprawiedliwe i dobre.
* Rzym. 7.12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19.

13. To, tedy dobrze stałoż mi się śmiercią? Nie daj tego Bóże! I owszem grzech, aby się pokazał być grzechem, sprawił mi śmierć przez dobre, żeby się stał nader grzeszającym on grzech przez ono przykazanie.

IV. 14. Bo wiemy, iż zakon jest duchowny, a nie ja cielesny, zaprzętały pod * grzech.

V. 15. Albowiem tego, co czynię, nie pochwalam; bo nie, co chcę, to czynię, ale czego nie nawidzę, to czynię.

16. A jeźli czego nie chcę, to czynię, przyzwalam zakonowi, że dobry jest.

VI. 17. Już tedy teraz nie ja to czynię, ale grzech we mnie mieszkający.

18. Gdyż wiem, że nie mieszkam we mnie (to jest, w ciele mojem); * dobre; albowiem chcę jest we mnie, ale wykonąć to, co jest dobrego, nie znajduję.
* 1. Moj. 6.6.

19. Bo nie czynię dobrego, które chcę: ale złe, którego nie chcę, to czynię.

20. A jeźliż ja to czynię, czego nie chcę, już ja więcej nie czynię tego, ale grzech, * który we mnie mieszkam.
* 1.17.

VII. 21. Znajduję tedy ten zakon w sobie, gdy chcę dobre czynić, że się mnie zło trzyma.

22. Albowiem kocham się w zakonie * Bożym według wewnętrznego człowieka.

23. Lecz widzę inny zakon * w członkach moich, odporny zakonowi umysłu mego, i który mnie zniewala pod zakon grzechu, który jest w członkach moich.
* Gal. 5.17.

24. Nędznych ja człowiek! Któż mię wybawi z tego ciała śmierci?

25. Dziękuję * Bogu przez Jezusa Chrystusa, Pana naszego. Przetóż tedy ja sam umyśłem służyć zakonowi Bożemu, lecz ciałem zakonowi grzechu.
* 1. Kor. 1.4.

I. Niemasz żadnego potępienia niemaż tym, który będąc w Chrystusie Jezusie nie według ciała chodzą, ale według ducha.

2. Albowiem zakon Ducha żywota, który jest w Chrystusie Jezusie, uwolnił mnie od zakonu * grzechu i śmierci.

3. Bo co niemożnego było * zakonowi, w czym on był słaby dla ciała, Bóg, po sławcy Syna swego w podobieństwie grzesznego ciała i dla grzechu, potępił grzech + w ciele,
* 2. Kor. 5.21. 1.19. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40.

4. Aby ona sprawiedliwość zakonu była wypelniona w nas, którzy nie według ciała chodzimy, ale według Ducha.

5. Albowiem, * którzy są według ciała, o tém myślą, co jest cielesnego; ale którzy są według Ducha, myślą o tém, co jest duchownego.

6. Gdyż zmysł ciała jest śmierć; ale zmysł ducha jest żywot i pokój.

7. Przetóż, iż zmysł ciała jest nieprzyjacielem Bogu; bo się zakonu Bożemu nie poddaje, gdyż też i nie może.

8. Przetóż który są w ciele, Bogu się podobać nie mogą.

9. Lecz wy nie jesteście w ciele, ale w duchu, gdyż Duch * Boży mieszka w was: a jeźli kto Ducha Chrystusowego nie ma, ten nie jest jego.
* 1. Kor. 3.16.

10. Ale jeźli Chrystus w was jest, tedy ciało jest martwe dla grzechu, a duch jest żywy dla sprawiedliwości.

11. A jeźli Duch tego, który Jezusa wzbudził z martwych, mieszka w was, ten, który wzbudził Chrystusa z martwych, ożywi i * śmiertelne ciała wasze przez Ducha swego, który w was mieszka.
* 1. Kor. 6.14. Filip. 3.11.

12. A tak, bracia! dłużnikami jesteśmy nie ciału, abyśmy według ciała żyli. Albowiem jeźlibyście według ciała żyli, pomrzecie; ale jeźlibyście Duchem sprawy ciała umartwili, żyć będziecie.

III. 14. Bo którzykolwiek Duchem Bożym * prowadzeni bywają, ci są synami Bożymi.

IV. 15. Gdyżście nie wzięli ducha niewoli znou ku bojaźni, aleście wzięli Ducha przysposobienia * synowskiego,

przez którego wołamy: Abba, + to jest Ojczy! * 2. Tym. 1.7. 1. Gal. 3.26. 4.26.

16. Tenże duch * poświęca ducha naszego, i jesteśmy dziećmi Bożymi.

17. A jeźliż dziećmi, tedy i dziedzicami, dziedzicami w prawdzie Bożym, a spótdziedzicami Chrystusowymi, jeźli tylko * z nim cierpimy, abyśmy też z nim byli uwielbieni.
* Rzym. 8.17.

V. 18. Albowiem, (bracia!) mam za to, iż utrapienia teraźniejszego czasu nie są godne onej * przyszłej chwaly, która się ma objawić w nas.
* 2. Kor. 4.17.

19. Bo troskliwe wyglądanie stworzenia oczekuje objawienia synów Bożych.

20. Gdyż stworzenie narodziło się poddane, nie dobrowolnie, ale dla tego, który je poddał.

21. Pod nadzieją, że i samo stworzenie będzie uwolnione z niewoli skazania na wolność chwaly działek Bożych.

22. Bo wiemy, iż wszystko stworzenie wespół wzdycha, i wespół boleje aż do teraz.

23. A nie tylko ono stworzenie, ale i my, którzy mamy pierwiastki Ducha, i my sami w sobie wzdychamy, oczekując przysposobienia synowskiego, odkupienia * ciała naszego.
* Jak. 2.23.

24. Albowiem nadziejąmy zbawienia. A nadzieja widoma nie jest nadzieją; bo co kto widzi, przecz się tego spodziewa?

25. Ale czego nie widzimy, tego się spodziewamy, i tego przecz, cierpliwośó oczekujemy.

26. Także też i Duch dopomaga młodsćiom naszym. Albowiem o cobyśmy się modlić * muel, jako potrzeba nie wiemy; ale tenże Duch przyczynia się za nami wzdychaniem niewymowném.

27. A ten, który się serc * bada, wie, który jest zmysł Ducha, ponieważ wędług Boga przyczynia się za świętymi.
* 1. Sam. 16.7. Ps. 7.10. Jer. 11.20. 1.17. 10. 2.30. 12. 24. 25. 16. 15. Dziej. 1.24.

28. A wiemy, iż tym, którzy mikała Boga, wszystkie rzeczy dopomagają ku dobremu, to jest, tym, którzy według postanowienia Bożego powołani są.

29. Albowiem, które on przejrzał, te też przennaczył, aby byli przypodobani obrazowi Syna jego, żeby on był pierworodnym między * wieloma braćmi.
* Kol. 1.16.

30. A które przennaczył, te też powołał; a które powołał, te też usprawie-

dlużej; a które usprawiedliwił, to też uwielbił.

31. Cóż tedy rzeczeni na to? Jezeli Bóg * za nami, któż przeciwko nam? * 4Koj.14.9

32. Który ani własnemu * Synowi nie przepuścił, ale go za nas wszystkich wydał: jakoby wszystkich z nim nie darował nam? * 1Koj.59.10. Jan.3.16.

33. Któż będzie skarżył na wybrane Boga? Bóg jest, który * usprawiedliwia. * 1Koj.53.11. 1Kor.6.11. 1Pt.3.7.

34. Któż jest, co by je potępił? Chrystus jest, który umarł, owszem i zmarłychwstał, który też jest na prawicy Boga, który się też przyczynia za nimi.

35. Któż nas odłączy od miłości Chrystusowej? czyli utrapienie? czyli ucisk? czyli przesładowanie? czyli głód? czyli nagość? czyli niebezpieczeństwo? czyli miecz?

36. Jako napisano: Dla ciebie cały dzień * zabijami bywamy, poczynamyśmy jako owce, na rzek naznaczono: * Ps.44.23. 1Kor.4.9. 2Kor.4.11.

37. Ale w tém wszystkim przezwyciężamy przez tego, który nas umiłowal.

38. Albowiem powiem tego, iż ani śmierć, ani żywot, ani Aniołowie, ani księżstwa, ani mocarstwa, ani teraźniejsze ani przyszłe rzeczy,

39. Ani wysokość, ani głębokość, ani żadne inne stworzenie nie będzie nas mogło odłączyć od miłości Boga, która jest w Jezusie Chrystusie, Panu naszym.

ROZDZIAŁ IX.

I. Uczy, że dwojacy są synowie Abrahamowi 1-14. II. z którym Bóg według woli swojej 15-19. III. jako Bóg woli swego syna 20-23. IV. powołanie i wywołanie syna 24-33.

Prawdę mówię w Chrystusie, a nie kłamie, w czym mi poświadcza sumienie moje przez Ducha Świętego:

2. Ze mam wielki smutek i nieustawający ból w sercu mojem.

3. Albowiem żądałbym sam, abym się * stał oddanym od Chrystusa za braci moich, za pokrewnych moich według ciała. * 2Koj.23.2.

4. Którzy są Izraelowcy, których jest przysposobienie * synowskie, i chwalebne, i przynierza i zakon * i danie, i służba Boga, i obietnice: * 5Koj.7.6. + Eze.2.12.

5. Których są ojcowie, i z których poszedł Chrystus nie według ciała, któ-

ry jest nad wszystkich: Bóg, który żyje i trwa do wieków wieków. Amen.

6. Lecz nie można, żeby * miako upaść słowo Boga; albowiem nie wszyscy, którzy są * z Izraela, są Izraelami; * 4Koj.31.3. + 1Kym.3.25.

7. Ani iż są nasieniem Abrahamowem, wszyscy są dziećmi; ale rzeczone: W Izraelu * będzie tobte nazwane nasienie; * 1Koj.21.13. 2Kor.11.9.

8. To jest, nie dzieci ciała są dziećmi Bożymi; ale dzieci * obietnicy bywają w nasienie policzone.

9. Albowiem obietnicy słowo to jest: O tym właśnie * czasie przyjdę, a Sara będzie miała syna; * 1Koj.18.10.

10. A nie tylko to, ale i * Rebeka, gdy z jednego oja naszego Izaaka brzemienia została. * 1Koj.25.21.

11. Gdy się jeszcze były dziećmi nie narodziły, ani co dobrego albo złego uczyniły, aby się ostało postanowienie Boga według wybrania, nie z uczynków, ale z tego, który powołał je; * 1Koj.25.23.

12. Rzeczono jej, że więcej będzie służył * mniejszemu; * 1Koj.25.23.

13. Jako napisano: Jakobowi * umiłowal, ale Izawa miał w mienawości. * Mat.1.2.

14. Cóż tedy rzeczeni? Jesteż nie usprawiedliwieni * u Boga? Nie daj tego Boga! * 5Koj.24. 2Kor.13.7. 1Pt.3.3. 5.34.10.

15. Albowiem do * Mojusza mówi: Zmiłuj się, nad kim się zmiłuj; a zmiłuj się, nad kim się zmiłuj. * 2Koj.3.19.

16. A przetoż nie żalię na tym co chce, ani na tym, co bieży, ale na Bogu, który się zmiłowywa.

17. Albowiem mówię Pismo do Izraela: Na tem * cię samo wzbudził, abym okazał moc moję na tobie, a iżby opowiadane było imię moje po wszystkich ziemi.

18. A tak nad kim chce, zmiłowywa się, a kogo chce, zabardza. * 3Koj.1.6.

19. Ale mi rzeczesz: Przeczże się jeszcze uskarża? bo któż się sprzeciwił woli jego?

20. I owszem, o człowieczu! któż ty jest, który spór wiedziesz z Bogiem? Izali lepianka * rzecz lepiarzo- wi: Przeczcesz mię tak uczynić? * 1Koj.45.9. 1.54.8.

21. Izali nie ma mocy * garncaż nad glina, żeby z tężce bryły uczynił jedno naczyne ku ucziwiości a drugie ku zelżywości? * 1Kym.15.6. 2.17.20.20.

22. A jeżeli Bóg chce okazać gniew, i znałoby uczynić możność swoję, znosił w wielkiej cierpliwości naczyina gięsiwu na ognienie zgotowane.

23. A iżby znajome uczynił bogactwo chwazy swojej nad nacyiem miłostierdzia, które zgotował ku chwale; * 1Koj.1.13. + 1Kym.3.25.

IV. 24. Których i powołał, to jest nas, nie tylko z Żydów, ale i z poganów.

25. Jako też u Oweasa mówi: Niezwiał lud, który * nie był moim, ludem moim, a one, która nie były umiłowana, nazwie umiłowana. * Oweas.2.23. 1.1.1.1.1.

26. I stanie się, że na tém miejscu, gdzie im mawiano: Nie jesteście * wy ludem moim, tam nazwani będą synami Boga żywego. * Oweas.1.10.

27. A Izasz woła nad Izraelem, mówiąc: Choćby liczba * synów Izraelitów była jako piasek morski, ostanki zachowane będą. * 1Koj.10.22. Amos.9.8. Zach.13.8.

28. Albowiem sprawę skończy i skróci w usprawiedliwiości; sprawę zaśiste skróciwa uczyini Pan na ziemi.

29. I jako przedtem powiedział Izasz: By nam był Pan * zastępów nie zostawik domna, i Gornze byłibyśmy podobni. * 1Koj.1.9. + 1.10. 1.11. 1.12. 1.13. 1.14. 1.15. 1.16. 1.17. 1.18. 1.19. 1.20. 1.21. 1.22. 1.23. 1.24. 1.25. 1.26. 1.27. 1.28. 1.29. 1.30. 1.31. 1.32. 1.33. 1.34. 1.35. 1.36. 1.37. 1.38. 1.39. 1.40. 1.41. 1.42. 1.43. 1.44. 1.45. 1.46. 1.47. 1.48. 1.49. 1.50. 1.51. 1.52. 1.53. 1.54. 1.55. 1.56. 1.57. 1.58. 1.59. 1.60. 1.61. 1.62. 1.63. 1.64. 1.65. 1.66. 1.67. 1.68. 1.69. 1.70. 1.71. 1.72. 1.73. 1.74. 1.75. 1.76. 1.77. 1.78. 1.79. 1.80. 1.81. 1.82. 1.83. 1.84. 1.85. 1.86. 1.87. 1.88. 1.89. 1.90. 1.91. 1.92. 1.93. 1.94. 1.95. 1.96. 1.97. 1.98. 1.99. 1.100.

30. Cóż tedy rzeczeni? To, iż poganie, którzy nie szukali usprawiedliwiości, dostąpili usprawiedliwiości, a sprasiedliwiości, która jest w wiary.

31. A Izrael szukając zakonu usprawiedliwiości, nie doszedł zakonu usprawiedliwiości.

32. Dlaczegoż? Iż nie z wiary, ale jako z uczynków zakonu jej szukali; albowiem się obrzuli o kamien obrazania.

33. Jako napisano: Oto kładę w Synie * kamien obrazania, i opokę obracenia, a wszelki, * który weń wierzy, nie będzie pohabiony. * Ps.118.22. 1Koj.3.14. 1.23. 1.24. 1.25. 1.26. 1.27. 1.28. 1.29. 1.30. 1.31. 1.32. 1.33. 1.34. 1.35. 1.36. 1.37. 1.38. 1.39. 1.40. 1.41. 1.42. 1.43. 1.44. 1.45. 1.46. 1.47. 1.48. 1.49. 1.50. 1.51. 1.52. 1.53. 1.54. 1.55. 1.56. 1.57. 1.58. 1.59. 1.60. 1.61. 1.62. 1.63. 1.64. 1.65. 1.66. 1.67. 1.68. 1.69. 1.70. 1.71. 1.72. 1.73. 1.74. 1.75. 1.76. 1.77. 1.78. 1.79. 1.80. 1.81. 1.82. 1.83. 1.84. 1.85. 1.86. 1.87. 1.88. 1.89. 1.90. 1.91. 1.92. 1.93. 1.94. 1.95. 1.96. 1.97. 1.98. 1.99. 1.100.

34. Aleć nie wszyscy poszukani byli Ewangielii; albowiem Izasz * mówi: Panie! któż uwierzył? kazuini naszemu? * 1Koj.5.1. 1.2. 1.3. 1.4. 1.5. 1.6. 1.7. 1.8. 1.9. 1.10. 1.11. 1.12. 1.13. 1.14. 1.15. 1.16. 1.17. 1.18. 1.19. 1.20. 1.21. 1.22. 1.23. 1.24. 1.25. 1.26. 1.27. 1.28. 1.29. 1.30. 1.31. 1.32. 1.33. 1.34. 1.35. 1.36. 1.37. 1.38. 1.39. 1.40. 1.41. 1.42. 1.43. 1.44. 1.45. 1.46. 1.47. 1.48. 1.49. 1.50. 1.51. 1.52. 1.53. 1.54. 1.55. 1.56. 1.57. 1.58. 1.59. 1.60. 1.61. 1.62. 1.63. 1.64. 1.65. 1.66. 1.67. 1.68. 1.69. 1.70. 1.71. 1.72. 1.73. 1.74. 1.75. 1.76. 1.77. 1.78. 1.79. 1.80. 1.81. 1.82. 1.83. 1.84. 1.85. 1.86. 1.87. 1.88. 1.89. 1.90. 1.91. 1.92. 1.93. 1.94. 1.95. 1.96. 1.97. 1.98. 1.99. 1.100.

35. Wiara tedy jest z słuchaniem, a słuchanie przez słowo Boga.

36. Ale mówię: Izali nie skryszeli? i owszem * na wszystkie ziemie wyszedł głos ich, i na kończyini okręgu ziemi słowa ich. * 1Pt.1.9.5.

II. 8. Bo nie znając usprawiedliwiości Bożej, a chcąc własną usprawiedliwiość wystawić; usprawiedliwiości Bożej nie byli poddani.

III. 4. Albowiem koniec zakonu jest Chrystus * ku usprawiedliwiości; każdemu wierzacemu. * Mat.5.17. 1.18. 1.19. 1.20. 1.21. 1.22. 1.23. 1.24. 1.25. 1.26. 1.27. 1.28. 1.29. 1.30. 1.31. 1.32. 1.33. 1.34. 1.35. 1.36. 1.37. 1.38. 1.39. 1.40. 1.41. 1.42. 1.43. 1.44. 1.45. 1.46. 1.47. 1.48. 1.49. 1.50. 1.51. 1.52. 1.53. 1.54. 1.55. 1.56. 1.57. 1.58. 1.59. 1.60. 1.61. 1.62. 1.63. 1.64. 1.65. 1.66. 1.67. 1.68. 1.69. 1.70. 1.71. 1.72. 1.73. 1.74. 1.75. 1.76. 1.77. 1.78. 1.79. 1.80. 1.81. 1.82. 1.83. 1.84. 1.85. 1.86. 1.87. 1.88. 1.89. 1.90. 1.91. 1.92. 1.93. 1.94. 1.95. 1.96. 1.97. 1.98. 1.99. 1.100.

5. Gdyż Mojzesz pisze o usprawiedliwiości, która jest z zakonu, iż ktobykolwiek * rzeczy czynił, przez nie żyć będzie. * 3Koj.18.5. Ezech.20.11. Gal.3.12.

6. Ale usprawiedliwiość, która jest z wiary, tak mówi: Nie mów w sercu swém: Kto * wstąpi na niebo? to jest Chrystusa na dół sprowadzić: * 3Koj.30.12.

7. Albo kto zstąpi do przepaści? to jest Chrystusa od umarłych wyprowadzić.

8. Ale (Mojzesz) cóż mówi: Blisko ciebie jest * słowo w ustach twych i w sercu twojem. Toć jest słowo wiary, które opowiadamy: * 5Koj.30.14. 1Koj.51.16. 1.59.21.

9. Że jeżelibyś usły wyznał Pana Jezusa, i uwierzybyś w sercu twojem, że go Bóg z martwych wzbudził, zbawiony będziesz.

10. Albowiem sercem wierzono bywa ku usprawiedliwiości, ale się usły wyznać nie dżaje ku zbawieniu.

11. Bo Pismo mówi: Wszelki, kto weń * wierzy, nie będzie pohabiony; * 1Koj.23.16. 1.17. 1.18. 1.19. 1.20. 1.21. 1.22. 1.23. 1.24. 1.25. 1.26. 1.27. 1.28. 1.29. 1.30. 1.31. 1.32. 1.33. 1.34. 1.35. 1.36. 1.37. 1.38. 1.39. 1.40. 1.41. 1.42. 1.43. 1.44. 1.45. 1.46. 1.47. 1.48. 1.49. 1.50. 1.51. 1.52. 1.53. 1.54. 1.55. 1.56. 1.57. 1.58. 1.59. 1.60. 1.61. 1.62. 1.63. 1.64. 1.65. 1.66. 1.67. 1.68. 1.69. 1.70. 1.71. 1.72. 1.73. 1.74. 1.75. 1.76. 1.77. 1.78. 1.79. 1.80. 1.81. 1.82. 1.83. 1.84. 1.85. 1.86. 1.87. 1.88. 1.89. 1.90. 1.91. 1.92. 1.93. 1.94. 1.95. 1.96. 1.97. 1.98. 1.99. 1.100.

12. Gdyż niemasz różności między Żydem i Grekiem; bo tenże Pan wyszedł, bogaty jest ku wszystkim, którzy go wzywają.

13. Każdy bowiem, kto by wzywał imienia Pańskiego, zbawiony będzie. * Joel.2.32. 1.23.16.

14. Jakoż tedy wzywać będą tego, w którego nie uwierzyli? a jako awierzą w tego, o którym nie skryszeli? a jako usłyszają bez kaznodziej?

IV. 15. Jakoż też będą kaznać, jeżeliby nie byli posłani? Jako napisano: O jako słężne są nogi * tych, którzy opowiadają do- dają pokój, tych, którzy opowiadają dobro rzeczy. * 1Koj.52.7. 1.1.1.1.1.

16. Aleć nie wszyscy poszukani byli Ewangielii; albowiem Izasz * mówi: Panie! któż uwierzył? kazuini naszemu? * 1Koj.5.1. 1.2. 1.3. 1.4. 1.5. 1.6. 1.7. 1.8. 1.9. 1.10. 1.11. 1.12. 1.13. 1.14. 1.15. 1.16. 1.17. 1.18. 1.19. 1.20. 1.21. 1.22. 1.23. 1.24. 1.25. 1.26. 1.27. 1.28. 1.29. 1.30. 1.31. 1.32. 1.33. 1.34. 1.35. 1.36. 1.37. 1.38. 1.39. 1.40. 1.41. 1.42. 1.43. 1.44. 1.45. 1.46. 1.47. 1.48. 1.49. 1.50. 1.51. 1.52. 1.53. 1.54. 1.55. 1.56. 1.57. 1.58. 1.59. 1.60. 1.61. 1.62. 1.63. 1.64. 1.65. 1.66. 1.67. 1.68. 1.69. 1.70. 1.71. 1.72. 1.73. 1.74. 1.75. 1.76. 1.77. 1.78. 1.79. 1.80. 1.81. 1.82. 1.83. 1.84. 1.85. 1.86. 1.87. 1.88. 1.89. 1.90. 1.91. 1.92. 1.93. 1.94. 1.95. 1.96. 1.97. 1.98. 1.99. 1.100.

17. Wiara tedy jest z słuchaniem, a słuchanie przez słowo Boga.

18. Ale mówię: Izali nie skryszeli? i owszem * na wszystkie ziemie wyszedł głos ich, i na kończyini okręgu ziemi słowa ich. * 1Pt.1.9.5.

ROZDZIAŁ X.

I. Pokazanie skutki wybrania 1. 2. II. iż jedni odracają, drudzy przyjmują 3. III. Chrystusa, który jest całym sakramentem 4-14. IV. powołanie pogany przez Mojusza 15. 5. Zydów przez Izajasza przepowiedziane jest 20. 21.

Bracia! przychylna wola serca mego i modlitwa, którą czynię do Boga za Izraelem, jesti ku zbawieniu.

2. Albowiem daję im świadectwo, iż gotliwość * ku Bogu mają, ale nie według wiadomości. * 1Kym.9.1.

3. Polisci! 33

19. Ale mówię: Izali tego nie poznali Izrael? Pierwszy Mojżesz mówi: Ja was do zawieści pobudzę przez naród, który nie jest narodem, przez naród nierozumnym rozdrażnię was. *5 Moj. 32.21.
 V. 20. A Izażysz śmiałości używając mówię: Jestem znaleziony * od tych, którzy mnie nie szukali, i jestem objawiony tym, którzy się o mnie nie pytali. *24.1.1.
 21. Ale przeciwko Izraelowi mówi: Cały dzień wyciągam * ręce moje do ludu upornego i sprzeciwiającego się. *1. Kor. 13.2.

ROZDZIAŁ XI.

I. Żeby o ludu Bożym i o kościele według zwyczajnego zdania, II. niewiadomości Elijaszowa, dowodzi 4-46. III. Żydwicie obok proroctwa świętego 47-52. IV. Żeby o tym, co wybrał 53. V. Żeby o tym, co wybrał 54-59. VI. Żeby o tym, co wybrał 60-62. VII. Żeby o tym, co wybrał 63-66.

Mówię tedy: Izali * Bóg odrzucił lud swój? Nie daj tego Boże! Albowiem i ja sam, i szukają duszy mojej. *1. Kor. 13.10.
 II. 4. Ale coż mu mówi Boska odpowiedź? Zostawiłem sobie siedem tysięcy mężów, którzy nie skłonili kolana Baalowi. *1. Kor. 13.10.
 5. Tak tedy i terazniejszego czasu ostantki podług wybrania z łaski zostają. *1. Kor. 13.10.
 6. A ponieważ z łaski, * tedyż już nie z uczynków, inaczey łaska jużby nie była łaska; a jeżeli z uczynków, jużci nie jest łaska; inaczey uczynek jużby nie był uczynkiem. *5 Moj. 9.4.5.

7. Coż tedy? Czego Izrael * szuka, tego nie dostąpił; ale wybrał dostąpił, a inni zatwardzeni są. *Ez. 3.1.
 8. (Jako napisano: Daj im * Bóg ducha prawdziwego, oczy, aby nie widzieli, i uszy, aby nie słyszeli), aż do dzisiaj szereg dnia. *1. Kor. 13.10.
 9. A Dawid mówi: Niechaj im będzie * stół ich siłdem i udowieniem i otrąceniem i odpadką. *Ps. 69.21.
 10. Niech zaćmione będą oczy ich, aby nie widzieli, a grzbiemu ich zawsze naschylaj.

11. Mówię tedy: Ażaz się potknęli, aby padli? Nie daj tego Boże! Ale przez ich upadek doszło * zbawienie pogana, aby je do zawieści przywiódł. *Ez. 37.10.
 12. A ponieważ upadek ich jest bogactwem świata, a umniejszenie ich bogactwem pogana, jakoż daleko więcej ich zapędność? *Ps. 148.1.
 13. Albowiem mówię * wam pogonom, ilem ja jest Apostokiem pogana, usługowanie moje zalecam. *Dane. 1.16.17.18.19.20.21.22.23.24.25.26.27.28.29.30.31.32.33.34.35.36.37.38.39.40.41.42.43.44.45.46.47.48.49.50.51.52.53.54.55.56.57.58.59.60.61.62.63.64.65.66.67.68.69.70.71.72.73.74.75.76.77.78.79.80.81.82.83.84.85.86.87.88.89.90.91.92.93.94.95.96.97.98.99.100.

14. Ażabym jako ku zawieści podobną * ciasto moje, i zbawiałym niektóre z nich. *1. Kor. 13.10.
 15. Albowiem jeźlić odrzucone ich jest pojednaniem świata, coż będzie przyjęcie ich, tylko ożywie od umarłych? *1. Kor. 13.10.

III. 16. Ponieważ jeźlić pierwiastki święte, tedyż i zacynienie; a jeźli korzeń święty, tedyż i gałęzie. *1. Kor. 13.10.
 17. A jeźli niektóre z gałęzi odłamał się, a ty, któryś był płożną oliwą, jesteś wszczepiony zamiast nich, i stał się uczestnikiem * korzenia i tkusci oliwnego drzewa: *1. Kor. 13.10.
 18. Nie chlubi się obłudnie, wiedząc, iż ziemi; bo jeźli się chlubił, wiedząc, iż nie ty korzenia nosisz, ale korzeń ciebie. *1. Kor. 13.10.
 19. Ale wczesz: Odłamane są gałęzie, abym ja był wszczepiony. *1. Kor. 13.10.
 20. Dohrze; dla niewiastwa odłamał się, ale ty wiarą stoisz; nie bądźże hardy myśli, ale się bój. *1. Kor. 13.10.
 21. Albowiem jeźli Bóg przyrodzonym gałęziom nie przepuścił, wiedz, że i tobie nie przepuści. *1. Kor. 13.10.

22. Obaczcie tedy dobroliwość i srogosć Bożą; przeciwko tym wprawdzie, którzy upadli, srogosć, ale przeciwko tobie dobroliwość, jeźliś trwał w dobroci; inaczey i ty będziesz wycięty. *1. Kor. 13.10.
 IV. 23. Ale i oni jeźli nie będą trwali w niewiastwie, wszczepieni zaś będą, gdyż mocny jest Bóg one zasie wszczepić. *1. Kor. 13.10.
 V. 24. Albowiem jeźliś ty jest wycięty z oliwy, z przyrodzenia płonny, a przeciwko przyrodzeniu jesteś wszczepiony w dobrą oliwę, jakoż daleko więcej, któryś są według przyrodzenia, wszczepieni będą w swoją własną oliwę! *1. Kor. 13.10.
 25. Bo nie chce, abyście nie mieli wiedzy, bracia! tej tajemnicy, (zebyście nie byli sami u siebie mądrymi,) iż

zawrżenie z częsci przyszło na Izrael, żeby o sobie rozumiał skromnie, tak jako komu * Bóg udzielił miarę wiary. *1. Kor. 13.10.

4. Albowiem jako w jednym * ciele wiele członków mamy, ale wszystkie członki nie jednoż dziecko mają; *1. Kor. 13.10.
 5. Tak wiele nas jest * jednym ciałem w Chrystusie, aleśmy z osobną jedni drugich członkami. *1. Kor. 13.10.
 6. Mając tedy różne dary * według łaski, która nam jest dana; jeźli prosić, niech będzie według sznuru wiary; *1. Kor. 13.10.
 7. Jeźli * posługowanie, niech będzie w postugowaniu; jeźli kto naucza, niech trwa w nauczaniu; *1. Kor. 13.10.
 8. Jeźli kto napomina, w napominaniu; kto * rozdaje, w szerzności; kto przekazuje, w pokności; kto * czyni miłosierdzie, niech czyni z ochotą. *1. Kor. 13.10.

IX. 9. Miłość niech będzie nieobłudna; miłość w obrzydliwości * zle; imając się dobrego. *1. Kor. 13.10.
 10. Miłością braterską jedni ku drugim * skłoni badzić; uczciwością * jedni drugich uprzedzając. *Ez. 4.3. + Filip. 2.3.
 11. W pracy nie leniwi, duchem pażający, Panu służący. *1. Kor. 13.10.
 12. W nadziei się * wesełacy, w uciechu * cierplivi, w modlitwie * usilni; * Filip. 4.4. + 1. Kor. 13.10. + 1. Kor. 13.10.
 13. Potrzebom * świętych udzielając, gościnności * nasladujący. *1. Kor. 13.10. + 1. Kor. 13.10.

XIII. 14. Dobroczestcie tym, którzy was * przesladują; dobroczestcie, a nie przekładajcie. *1. Kor. 13.10.
 15. Wesełcie się z wesełacy, a płaczcie z płaczacy. *1. Kor. 13.10.
 16. Badźcie między * sobą jednomyślni, wysoko o sobie * nie rozumiejąc, ale się do nisticz nakłaniając. *1. Kor. 13.10. + 1. Kor. 13.10.

17. (Bracia!) nie bądźcie * mądrymi sami u siebie; żądannu złém * za złe nie oddawajcie, * obmyślając to, co jest uczciwego przed wszystkimi ludźmi. *Ps. 131.1. + 1. Kor. 13.10. + 1. Kor. 13.10.
 18. Jeźli można, ile z was jest, ze wszystkimi ludźmi pokój mięciecie. *1. Kor. 13.10.
 19. Nie mięciecie się * sami, najmilsi; ale dajcie mięisce gniewowi; albowiem napisano: Mnie * pomsta, a ja oddam, mówi Pan. *Mat. 5.39. + 1. Kor. 13.10.
 20. Jeźli tedy łaknie nieprzyjaciela

VI. 30. Bo jako i wy niekiedy niewierzyście Bogu, * ale teraz dostąpiłście miłosierdzia dla ich niewiastwa. *Ez. 3.1.
 31. Tak i oni teraz stali się nieposłusznymi, aby dla miłosierdzia wam okazanego i oni miłosierdzia dostapili. *Ez. 3.1.
 32. Albowiem zamknął je Bóg wszystkim w niewiastwo, aby się nad wszystkim kłmowali. *Ez. 3.1.

VII. 33. O głębokości bogactwa i mądrości i znajomości Bożej! Jako są niewybadane sądy jego, i niedoścignome drogi jego! *1. Kor. 13.10.
 34. Bo któż poznał umysł * Pański? albo kto był rajca jego? *1. Kor. 13.10. + 1. Kor. 13.10.
 35. Albo kto mu co * pierwej dał, a będzie mu zasie oddano? *Job. 41.2.
 36. Albowiem * z niego i przeweł i w nim są wszystkie rzeczy; * jeźli mu niech będzie chwala na wieki. Amen. *1. Kor. 13.10. + 1. Kor. 13.10.

ROZDZIAŁ XII.

I. Uwaga do rozumiań szub. *Ez. 4.3. + 1. Kor. 13.10. + 1. Kor. 13.10.
 II. Uwaga do rozumiań szub. *Ez. 4.3. + 1. Kor. 13.10. + 1. Kor. 13.10.
 III. Uwaga do rozumiań szub. *Ez. 4.3. + 1. Kor. 13.10. + 1. Kor. 13.10.

Proszę was tedy, bracia i przez łitości Boże, abyście stawali ciada * wasze ofiarą, żywa, święta, przyjemną Bogu, to jest, rozumna służbę waszą. *Ez. 4.3. + 1. Kor. 13.10. + 1. Kor. 13.10.

2. A nie przypodobywajcie się * te- mni światu, ale się przemienicie przez odnowienie umysłu waszego na to, abyście doswiadczyli, która * jest wola Boża dobra, przyjemna i doskonała. *Ez. 4.3. + 1. Kor. 13.10. + 1. Kor. 13.10.

3. Albowiem powiadam przez łaskę, która mi jest dana, każdemu, co jest między wami, aby więcej o sobie nie rozumiał, niżeli potrzeba rozumieć; ale

twój, nakarm go; jeśli pragnie, napój go; bo to czyniac, węgle * rozpalone zgarniesz na głowę jego. *Prz. 25.21. 21. Nie daj się zwyciężyć złemu, ale złe dobrem zwyciężaj.

ROZDZIAŁ XIII.

I. Przechwyciwszy * aby * wiesz, podał był wszelkiej zwierzęcy * II. Nijak * III. * IV. * Chrystusa, przyobiecany 14.

Każda dusza * niech będzie zwierzęcością * Boć nie masz zwierzęcości, tylko od Boga są te, które są zwierzęcością, od Boga są postanowione. * 1. Kor. 15. 1. Pocz. 2. 13.

2. A tak kto się zwierzęcością sprzeciwia, Bożemu się postanowieniu sprzeciwia; a którzy się sprzeciwiają, sami sobie potępienie zjednają.

3. Albowiem przełożeni nie są na postwach dobrym uczynkom, ale złym. A chcesz się nie bać zwierzęcości, czyń, co jest dobrego, a będziesz miał pochwałę od niej.

4. Bożym bowiem jest służyć tobie ku dobremu. Ale jeśli uczynisz, co jest złego, bój się; boć nie darmo miecz nosi, gdyż jest sługa Bożym, uszczępnij się w gniewie nad czyniącym, co jest złego.

5. Przetóż trzeba być poddanym nie tylko dla gniewu, ale i dla sumienia.

6. Albowiem dla tego też podatków dajcie, gdyż są sługami Bożymi, którzy tego samego ustawicznie pilnują.

7. Oddawajcież * tedy każdemu, co byście powinni: komu podatek, temu podatek, komu cło, temu cło, komu bojaźń, temu bojaźń; komu cześć, temu cześć. * Mat. 2. 21. * Mat. 12. 17.

8. Nikomu nie winni nie błądzić, tylko abyście się społecznie miłowali; bo * kto miłuje bliźniego, zakon wypełnił.

9. Gdyż to przykazanie: Nie będziesz * cudzołóstw, nie będziesz zabijał, nie będziesz kradł, nie będziesz fałszywie świadeczył, nie będziesz pożadał; i jeśli które inoze jest przykazanie, w tym słowie sunowne się zamyka, imianowicie: Będziesz miłował bliźniego twego, * jako siebie samego. * Mat. 22. 39. * Gal. 3. 12. * 1. Tym. 4. 9. 10. Miłość bliźniemu * złości nie wyrządza; a tak wypełnieniem zakonu jest miłość. * 1. Tym. 1. 5.

ROZDZIAŁ XV.

I. Mniejsi się swoje na potwierdzenie niedających ob. 2. I. Przekładanie Chrystusowemu 3-4. III. * IV. * V. * VI. * VII. * VIII. * IX. * X. * XI. * XII. * XIII. * XIV. * XV. * XVI. * XVII. * XVIII. * XIX. * XX. * XXI. * XXII. * XXIII. * XXIV. * XXV. * XXVI. * XXVII. * XXVIII. * XXIX. * XXX.

A tak powinniśmy znosić, my, którzyśmy mocni, młodszy słabych, a nie potępić się samymy sobie. 2. Przetóż każdy z nas niech się bliżniemu podobna ku dobremu dla zbudowania;

II. 3. Ponieważ i Chrystus nie potępił się samymy sobie, ale jako napisano: Uragający tobie przepady na mię. * Ps. 69. 30.

4. Bo cokolwiek przedtem * napisano, ku naszemu nauce napisano, abyśmy przez cierpliwość i przez pociechę. Pism nam daję mieli.

5. A Bóg cierpliwością i pociechą niech wam da, abyście byli * jednorodnymi między sobą według Chrystusa Jezusa. * Rzym. 12. 16. * 1. Kor. 1. 10. * Filip. 2. 2. * 1. Tim. 3. 3.

6. Abyście jednorodnymi jednymi usły wystawiali Boga, Ojca Pana naszego Jezusa Chrystusa.

III. 7. Przetóż przyjmujcie jedni drugich, jako i Chrystus przyjął nas do chrwały Bożej.

IV. 8. Bo powiadam, iż Jezus Chrystus był sługą obrzezki dla prawdy Bożej, aby potwierdził obietnice ojcom uczynione.

9. A poganie żeby za miłosierdzie chwalił Boga, jako napisano: Dlatego będą * cię wysławiali między poganymi, i imieniu twemu śpiewać będą. * 2. Tym. 2. 16. * 1. Tim. 2. 15. * 1. Kor. 10. 32.

V. 10. I zaście mówli: Wścieście * się poganie z ludem jego. * Gal. 3. 28.

11. I zaście: Chwalcie * Pana wszyscy poganie, a wystawiajcie go wszyscy ludzie.

12. I zaście Izajasz mówi: * Będzie król Jeseego, a który powstanie, aby panował nad poganymi, w nim poganie nadzieję pokładac będą.

13. A Bóg nadziei niech was napelni wszelką radością, i pokojem w wierze, abyście obfitali w nadziei przez moc Ducha Świętego.

14. A powieciem, bracia moi! Ja sam napelniam wszelką znajomością, i moję jedni drugich napominac.

VII. 15. A pisalem do was, bracia! pomiekać śmiejąc, jakoby, was napomin-

10. Ale ty przeczeże potępiasz brata twego? Albo też ty czemś lekceważysz brata twego, gdyż wszyscy staliśmy * przed stolicą Chrystusową? * Mat. 5. 21. * 2. Kor. 5. 10.

11. Bo napisano: Jako żyje Ja, mówi Pan, iż mi się każde * kolano ukloni, i każdy język wystawiać będzie Boga. * 1. Pocz. 4. 23. * Filip. 2. 10.

12. A przeto każdy z nas * sam za się odda rachunek Bogu. * Mat. 16. 27. * 1. Kor. 3. 8. * Gal. 6. 5.

13. A tak już nie sądzmy jedni drugich; ale raczej to rozsądajcie, abyście nie kładli * obrażenia, ani dawali zgorzelenia brań. * 1. Kor. 10. 32.

14. Wiem i upewnionym jest * przez Pana Jezusa, iż niemasz nic przez się nieczystego, tylko temu, który nieniusa co być nieczystym, to temu nieczyste jest. * Dzie. 10. 15.

15. Lecz jeśli dla pokarmu brat twój bywa zasmucony, już nie postępujusz według miłości; nie zatracać pokarmem swoim * tego, za którego Chrystus umarł. * 1. Kor. 8. 11.

16. Niechże tedy dobro wasze bliżniom nie będzie.

17. Albowiem królestwo * Boże nie jest pokarm ani napój, ale sprawiedliwość i pokój i radość w Duchu Świętym. * Jak. 1. 7. * 1. Kor. 8. 8.

18. Bo kto w tych rzeczach służy Chrystusowi, miły jest Bogu, a przyjemny ludziom.

IV. 19. Przetóż tedy naśladowuj tego, co należy do pokoju i do społecznego budowania.

V. 20. Dla pokarmu nie psuj sprawy Bożej. Wszystkie * wprawdzie jest czyste; ale złe jest czołowiekowi, który je z obrażeniem.

21. Dobrac * jest, nie jeść mięsa i nie pić wina, ani żadnej rzeczy, która się brat twój obraza albo gorszy albo słabieje. * 1. Kor. 8. 13.

VI. 22. Ty wiarę masz? miłuje ja sam u siebie przed Bogiem. Błogosławiony, który samego siebie nie sędzi w tém, co ma za dobre.

23. Ale kto jest wąpliwy, jeźliby jadł, potępiony jest, iż nie je z wiary; albowiem cokolwiek * nie jest z wiary, grzechem jest. * 1. Tym. 4. 15.

ROZDZIAŁ XIV.

I. * II. * III. * IV. * V. * VI. * VII. * VIII. * IX. * X. * XI. * XII. * XIII. * XIV. * XV. * XVI. * XVII. * XVIII. * XIX. * XX. * XXI. * XXII. * XXIII. * XXIV. * XXV. * XXVI. * XXVII. * XXVIII. * XXIX. * XXX.

A tego, który jest w wierze słaby, przyjmujcie, nie na sprzecznia około sporów.

2. Boć jeden wierzy, iż może jeść wszystko, a drugi będąc słaby, jarzyni jada. * 1. Tym. 4. 23. * 1. Kor. 8. 3.

3. Ten, * który je, niech lekce nie wazy tego, który nie je; a który nie je, niech nie potępia tego, który je; albowiem go Bóg przyjął.

4. Ktoś ty jest, co sądzisz * cudzego sługę? Panu własnemu stoi, albo upada, a ostoi się; albowiem go Bóg może utwierdzić. * Jak. 4. 12.

5. Bo jeden różność czyni * między dniem a dniem, a drugi każdy dzień za równo sądzi; każdy niech będzie dobrze upewniony w zmysle swoim. * Gal. 4. 10.

6. Kto przestrzega dnia, Panu przestrzega; a kto nie przestrzega, dnia, Panu nie przestrzega; kto je, Panu je, bo dziękuje * Bogu; a kto nie je, Panu nie je, a dziękuje Bogu.

7. Albowiem nikt z nas * sobie nie żyje, i nikt sobie nie umiera. * 1. Tym. 4. 4. * 1. Kor. 13. 8. * 1. Tym. 4. 10. * 1. Kor. 13. 8.

8. Bo choć żyjemy, Panu żyjemy; choć umieramy, Panu umieramy; przetoż choć i żyjemy, choć i umieramy, Pańscy jesteśmy.

9. Gdyż na to * Chrystus i umarł i powstał i ożył, aby i nad umarłymi i nad żywymi panował. * 1. Tym. 4. 10. * 1. Tym. 4. 10.

nając przez łaskę, która mi jest dana od Boga;
 16. Na to, abym był sługa Jezusa Chrystusa między poganymi, świętobliwie pracując w Ewangelię Bożej, aby ofiarą pogani stała się przyjemna, poświęcona przez Ducha Świętego.
 17. Mam się tedy czem chwalić w Chrystusie Jezusie, w rzeczach Bożych.

18. Albowiem nie śmiałybym mówić tego, czego by nie sprawował Chrystus przez mnie w przywodzeniu ku pokuszeniu pogan, a przez słowo i przez uczynek.

19. Przez moc znamion i cudów, przez moc Ducha Bożego, tak, iżem od Jeruzalemu i okolicznych krain aż do Iliryku napelniał Ewangelią Chrystusową;

20. A to tak usiłując kazać Ewangelię, gdzie i mianowany nie był Chrystus, abym na cudzym fundamencie nie budował.

21. Ale jako napisano: Którym nie powiedano o nim, oglądają; a którzy o nim nie słyszeli, rozumieją.

22. Dlatego też często miałem przeszkody, żem do was przyjsie nie mógł.

23. Lecz teraz nie mam więcej miejsca w tych samych krainach, a mając chęć przyjsie do was * od wielu lat.

24. Kiedykolwiek pojde do Hiszpanii, przyjde do was: bo się spodziewam, że tamtey idąc ujrę was, a że wy mię tam poprowadzicie, kiedy się pierwej z wami troszeczkę ucteszę.

25. A teraz idę * do Jeruzalemu, usługujac świętym.

26. Albowiem się upodobało Macedonii i Achai, nieco * spólnie złożyć na ubogich świętych, którzy są w Jeruzalemie.

27. Owa podobalo się im, i są ich dźmnikami; bo ponieważ dobr ich duchownych poganie się * uczczeniemi stali, powinni im też są cielesnemi usługować.

28. Przetóż gdy to wykonam, a onym jako zapieczetowany ten pożytek oddam, pojde przez was do Hiszpanii;

29. A wiem, iż gdy przyjde * do was, z hojnem błogostawienstwem Ewangelię Chrystusową przyjde.

30. A proszę was, bracia! przez Pana naszego Jezusa Chrystusa, i przez

miłość Ducha, abyście współ z mną * pracowali w modlitwach za mnie do Boga.

31. Abym był * wybawiony od tych, którzy są niewiernymi w ziemi Judzkiej, a iżby usługa moja, która wykonywam przeciw Jeruzalemowi, przyjemna była świętym;

32. Abym z radością przyszedł do was * za wolę Bożą, i z wami się współ ucteszę.

33. A Bóg pokoju niech będzie z wami wszystkimi. Amen.

ROZDZIAŁ XVI.

I. Zaleca Febę i II. widio ich pozdrawia 3-16. III. i niegodny wsczytnających strzedz się, rozstraja 17-31.

A zalecam wam Febę, siostrę naszą, która jest służebnicą zboru Kienchreńskich;

2. Abyście ją przyjęli w Panu, jako przystoi świętym, i stali przy niej, w którejby was kolwiek rzeczy potrzebowała; albowiem i ona wielom gospody używała, aż i mnie samemu.

III. 3. Pozdrówiec Prysycyle i Akwile, pomocniki moje w Chrystusie Jezusie;

4. (Którzy za duszę moję swój własny szły nadstawiali; którym nie ja sam dziękuję, ale i wszystkie zbory poganskie.)

5. Także zbór, który jest w domu ich. Pozdrówiec Epenetę miłego mojego, który jest pierwiastkiem Achai do Chrystusa.

6. Pozdrówiec Maryję, która wiele pracowała dla nas.

7. Pozdrówiec Andronika i Juniasza, którzy znacznymi są między Apostołami, którzy i przedemną byli w Chrystusie.

8. Pozdrówiec Amplijasa, miłego mojego w Panu.

9. Pozdrówiec Urbana, pomocnika naszego w Chrystusie, i Stachyna miłego.

10. Pozdrówiec Apellesa doświadczonego w Chrystusie. Pozdrówiec tych, którzy są z domu Arystobulowego.

11. Pozdrówiec Herodionu, pokrewnego mojego. Pozdrówiec tych, którzy są do domu Narcyssowego, tych, którzy są w Panu.

12. Pozdrówiec Tryfene, i Tryfose, które pracują w Panu. Pozdrówiec Pausyde młką, która wiele pracowała w Panu.

13. Pozdrówiec Rufa, wybranego w Panu i matkę jego i moję.

14. Pozdrówiec Asynkryta, Flegonta, Hermana, Patrobę, Hermena, i braci, którzy są z nimi.

15. Pozdrówiec Filologa, i Juliję, Nerego, i siostrę jego, i Olimpa i wszystkich świętych, którzy są z nimi.

16. Pozdrówiec jedni drugich z pozdrowaniem * świętym. Pozdrawiają was siostrze upamiętani tych, którzy * czynią rożnawanie i zgorszenia przeciwko tej nauce, któreście się wy nauczyli; i chrzonoście * się ich.

17. A proszę was, bracia! abyście unajmowali tych, którzy * czynią rożnawanie i zgorszenia przeciwko tej nauce, któreście się wy nauczyli; i chrzonoście * się ich.

18. Albowiem takowi Panu naszymu Jezusowi Chrystusowi nie służą, * ale własnemu bruchowi swemu, a przez łagodną mowę i pochlebstwo serca prostych zwodzą.

19. Bo poskuszeństwo wasze wszystkich doszło. A przetóż raduję się z was; ale chce, abyście * byli mądrymi na doświade, a prostymi na złe.

20. A Bóg * pokoiu zetrze szatana pod nogi wasze w rychle. Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa niech będzie z wami. Amen.

21. Pozdrawiają * was Tymoteusz, pomocnik mój, i Lukwiusz i Jason i Sosypater, pokrewni moi.

22. Pozdrawiam was w Panu ja Tercyjusz, którym ten list piszę.

23. Pozdrawia was * Gajusz, gospodarz mój i wszystkich zboru. Pozdrawia was i Erastus szafarz miejski, i Kwintus brat.

24. Łaska Pana naszego Jezusa Chrystusa niech będzie z wami wszystkimi. Amen.

25. A temu, który * was może uwierdzić według Ewangelię moję i opowiadania Jezusa Chrystusa, według objawienia i tajemnicy od czasów wiecznych zamliczanę,

26. Lecz teraz objawionęj * i przez Pisma prorockie według postanowienia wiecznego Boga ku poskuszeniu wiary między wszystkimi narody oznajmionęj;

27. Temu, samemu madremu Bogu niech * będzie chwala przez Jezusa Chrystusa na wieki. Amen.

List pierwszy Ś. Pawła Apostoła do Koryntów.

ROZDZIAŁ I.

I. Po zalecaniu Koryntów i II. ich niegodny strój, i od incedzi do pokory prowadzi 12-18. III. Pan Bóg nadzór nad światem nie w miedzioci tego świata, ale w duchu, który jest w was, i w wierze, z którejś części podie się w Panu chwalił 29-31.

Paweł, powołany * Apostołem Jezusa Chrystusa przez wolę Bożą, i Sostenes

2. Zborowi Bożemu, który jest w Koryncie, poświęconym * w Chrystusie Jezusie, powołanym i świętym, ze wszystkimi, którzy * wzywają imienia Pana naszego Jezusa Chrystusa na wszelkim miejscu, i ich i naszem.

3. Łaska wam i pokój * niech będzie od Boga, Ojca naszego, i od Pana Jezusa Chrystusa.

4. Dziękuję Bogu mojemu * zawsze za was dla łaski Bożej, która wam jest dana w Chrystusie Jezusie.

5. Iżeście we wszystkich ubogaeni w * nim we wszelkiej mowie i we wszelkiej znajomości;

6. Jako świadectwo Chrystusowe utwierdzone jest w was.

7. Tak iż wam na żadnym darze nie schodzi, którzy * oczekujecie objawienia Pana naszego Jezusa Chrystusa.

8. Który was też utwierdzi * aż do końca, abyście byli bez nagany w dzień Pana naszego Jezusa Chrystusa.

9. Wierny jest * Bóg, przez którego jesteście powołani ku społecznemu * z Syna Jego Jezusa Chrystusa, Pana naszego.

10. A proszę was, bracia! przez imię Pana naszego Jezusa Chrystusa, abyście toż mówili * wszystkie, a iżby nie były między wami rozewania, ale abyście byli spójni jednaki umysłem i jednakiem zdaniem.

Ten list do Rzymian napisany jest z Koryntu przez Febę, służebnicę zboru Kienchreńskiego.